

Bezbednost dece na internetu

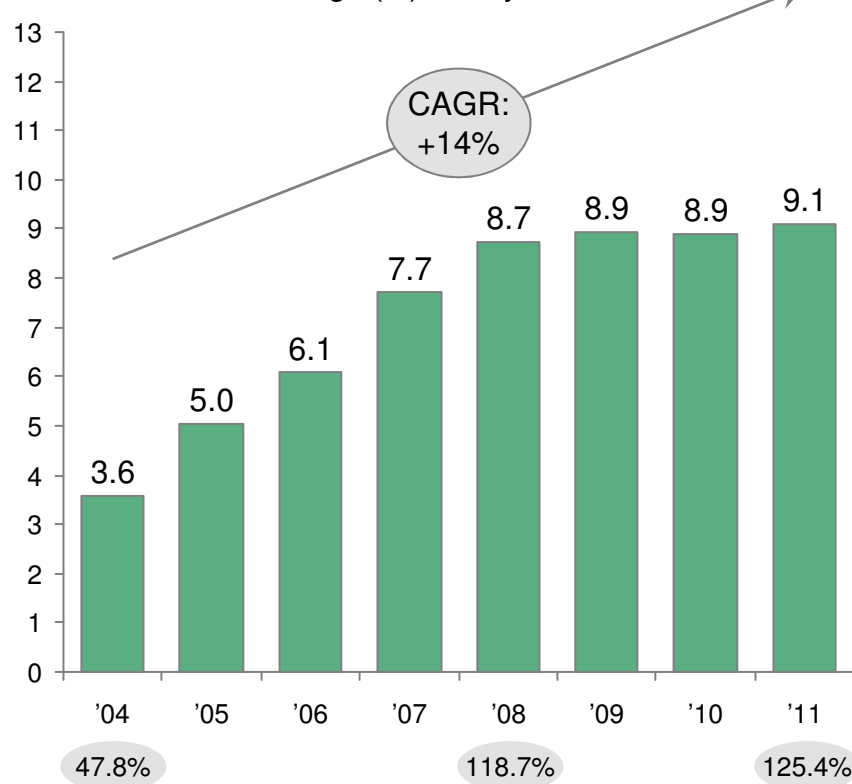
Izveštaj za zemlju: Srbija

Broj korisnika mobilnih i internet usluga u Srbiji je značajno povećan u poslednjoj dekadi

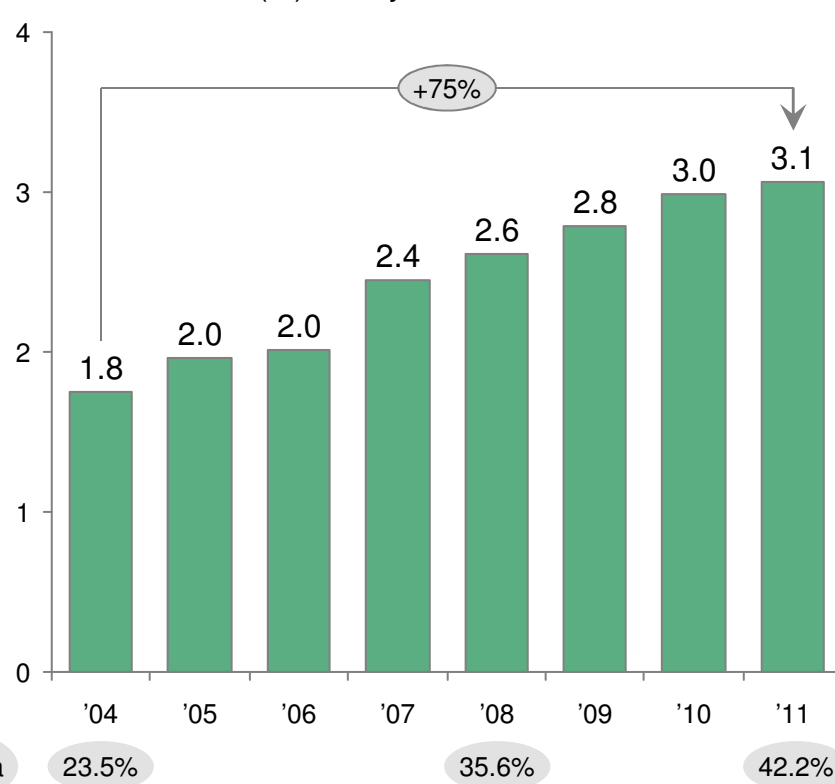
Mobilne tehnologije

Korisnici mobilnih usluga (M) - Srbija

Broj internet korisnika je skoro udvostručen

Internet korisnici (M) - Srbija

Izvor: Svetska banka, ITU, BCG analiza

Povećani pristup kreira mnogobrojne prednosti na nivou države ...

Povećana penetracija interneta utiče na ekonomski rast ...

Istraživanje je pokazalo da povećanje internet penetracije za 10% ...

... povećava kreiranje novih poslovnih delatnosti za 1%

... utiče na povećanje BDP-a za više od 1%

... i doprinosi različitim društvenim pitanjima

... i nudi deci i mladima različita pozitivna iskustva i mogućnosti

Koristi se kao alat za zabavu, učenje i razvoj ...

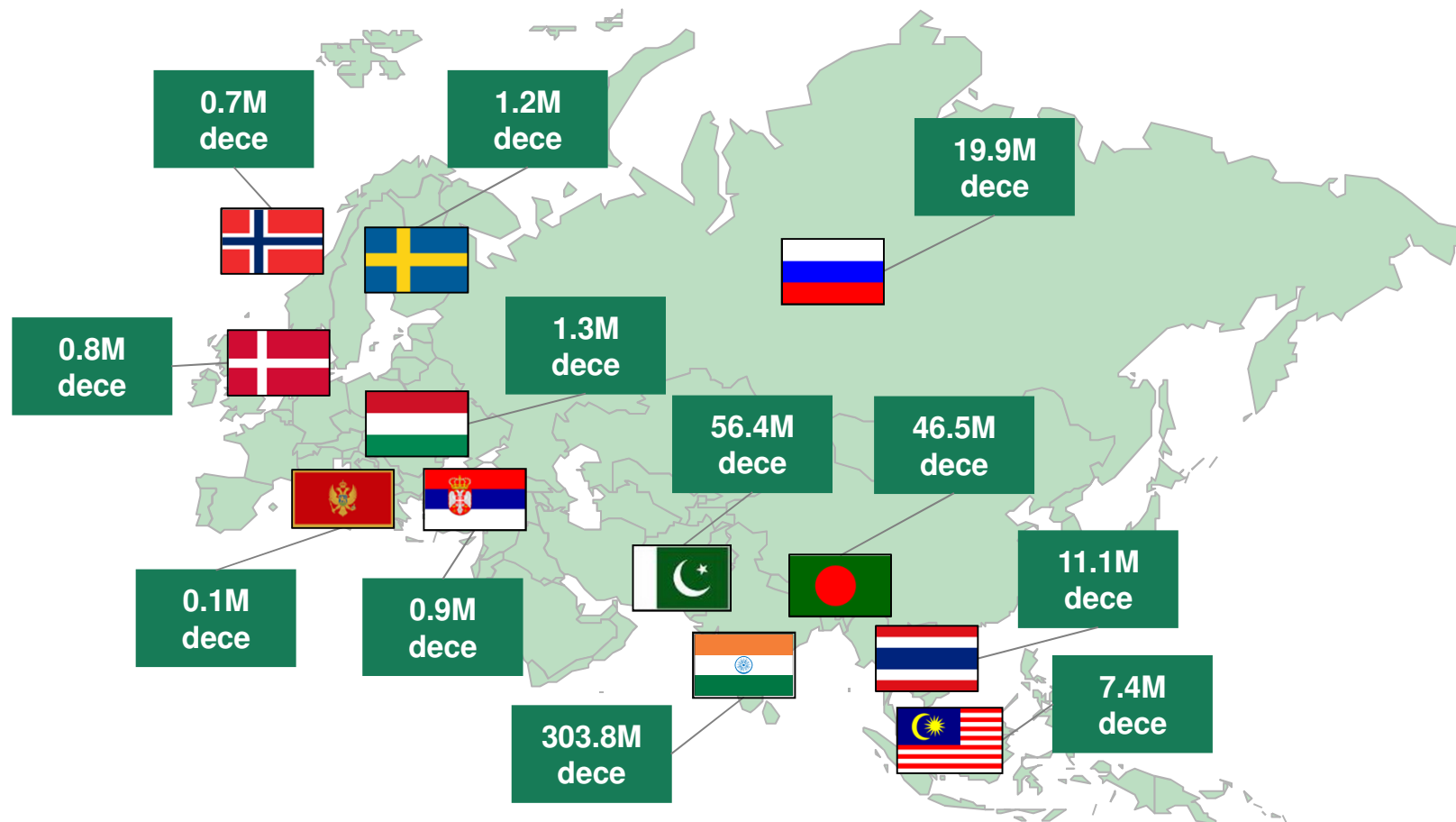
... i kao neophodan set veština u digitalnom svetu

Posao	Povećanje zahteva u svim zanimanjima
Edukacija	Istraživanje, podaci, predavanja, debate... sve je onlajn
Javne usluge	Pristup i prednost prebacivanja javnih usluga na onlajn javne usluge
Zdravstvene usluge	Upravljanje svojim i zdravljem svoje porodice kroz e-zdravstvena rešenja
Društveni život i zabava	Mogućnost učešća u društvenim mrežama i onlajn komunikaciji i uživanje u onlajn zabavi

"Digitalna pismenost je važna kao čitanje i pisanje, matematika ili ponašanje" – UNESCO

~450M dece u 12 istraživačkih tržišta bi moglo da koristi prednosti interneta, iako nisu njegovi direktni korisnici

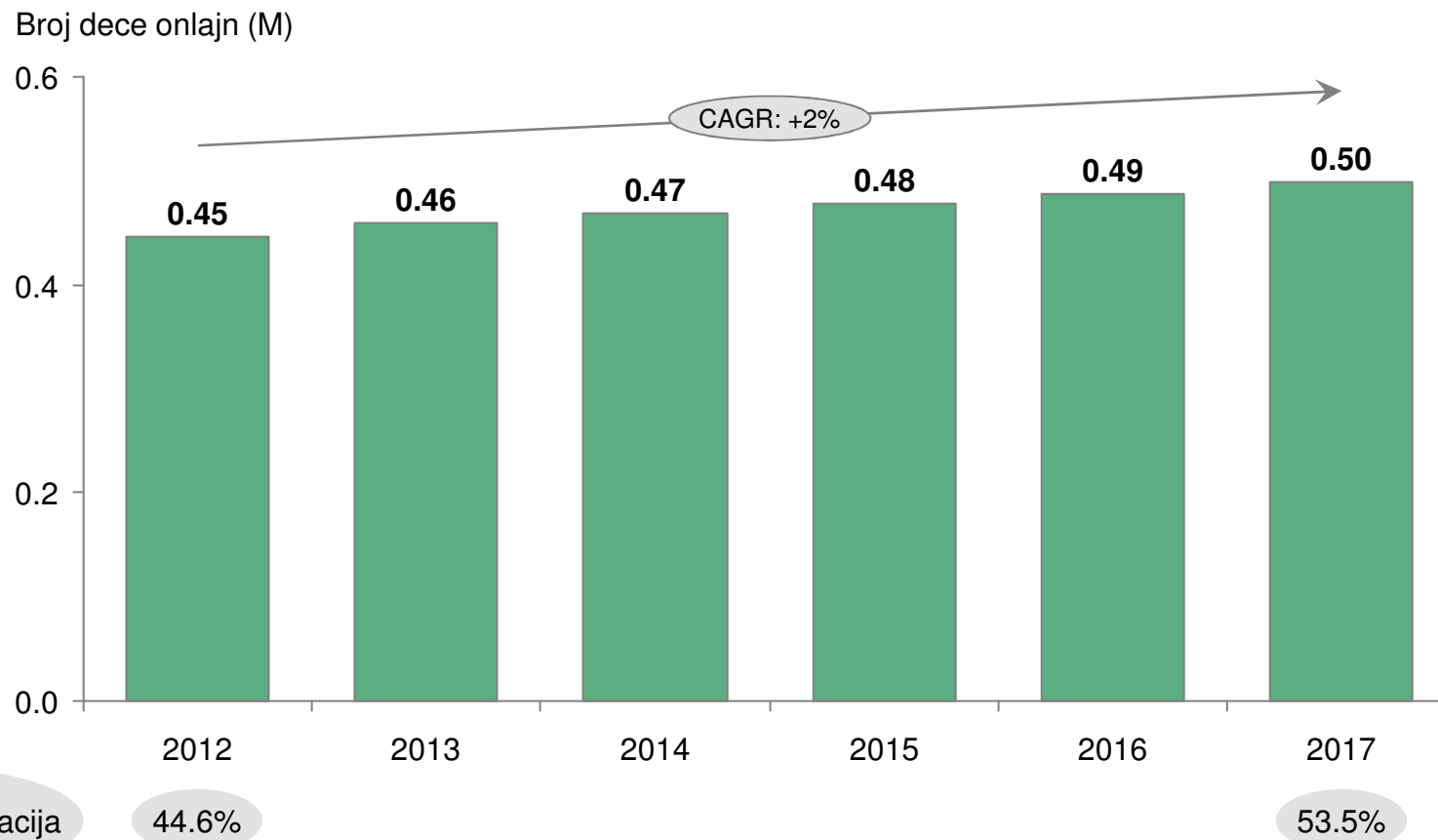
Procena ukupnog broje dece (uzrasta od 5 do 17 godina) u 2017. u tržištima u kojima je istraživanje urađeno

Napomena: Broj dece dobijen na osnovu broja dece uzrasta između 5 i 17 godina
Izvor: Podaci Svetske banke; US Census Bureau; BCG analiza

~50,000 novih korisnika-dece će biti onlajn do 2017. u Srbiji

Srbija očekuje da će pola miliona dece biti onlajn u 2017.

Napomena: Na osnovu broja dece uzrasta između 5 i 17 godina
Izvor: World Bank Data; BMI; EIU; United States Census Bureau; BCG analiza

Deca se susreću sa različitim rizicima na internetu ...

Uloga dece Vrsta rizika	 Pasivna	 Aktivna
 Sadržaj	<ul style="list-style-type: none"> • Praćenje pornografskog/nasilnog/rasističkog sadržaja • Praćenje ostalog onlajn sadržaja koji može imati štetne posledice (na pr. anoreksija, samoubistvo) 	<ul style="list-style-type: none"> • Generisanje/postavljanje potencijalno štetnog sadržaja (na pr. eksplicitne fotografije, blog-ovi)
 Kontakt	<ul style="list-style-type: none"> • Biti vrbovan • Biti uznemiravan / praćen • Biti izložen digitalnom nasilju 	<ul style="list-style-type: none"> • "Sexting" • Uznemiravanje drugih • Digitalno nasilje nad drugima
 Kome-rcijalne usluge	<ul style="list-style-type: none"> • Reklamiranje proizvoda koji nisu primereni deci / ilegalnih proizvoda • Nesvesno ulaženje u dogovore o kupovini proizvoda 	<ul style="list-style-type: none"> • Neovlašćeno korišćenje autorskih prava • Onlajn kockanje (preterano) • Onlajn kupovina (preterana)
 Bezbe-dnost	<ul style="list-style-type: none"> • Nesvesna instalacija zlonamernih kodova (na pr. virusa i spyware-a) • Biti žrtva prevare • Biti žrtva krađe identiteta 	<ul style="list-style-type: none"> • Otkrivanje ličnih podataka • Hakerisanje

Napomena: Ilustrativni primeri rizika u okviru svake kategorije – bez navođenja detalja
Izvor: EU Kids Online; OECD; ITU; YPRT; BCG analiza

... i veliki broj dece se već našao u nekoj od rizičnih situacija

Odabrani primeri: Podaci dobijeni na osnovu podataka iz 2012 - 70 miliona dece je onlajn u tržištima u kojima je istraživanje sprovedeno

Vrsta rizika

 Sadržaj	<ul style="list-style-type: none">• ~14 miliona dece potencijalno je izloženo štetnom sadržaju koju je generisan od strane korisnika• Seksualne / pornografske fotografije je potencijalno videlo ~9 miliona dece
 Kontakt	<ul style="list-style-type: none">• Oko 35 miliona dece je iskusilo uznemiravanje putem digitalnih medija• ~17 miliona dece je razgovaralo onlajn sa nepoznatim osobama
 Komercijalne usluge	<ul style="list-style-type: none">• ~5 miliona dece potencijalno je pretplaćeno na komercijane usluge iako toga nisu svesni• ~700 000 dece je izgubilo novac tako što su bili prevareni na internetu
 Bezbednost	<ul style="list-style-type: none">• ~6 miliona dece je potencijalno bilo predmet zloupotrebe ličnih podataka• ~5 miliona dece je iskusilo onlajn krađu identiteta

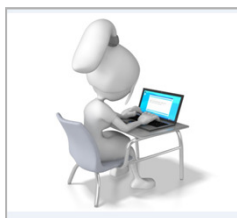
Napomena: Podaci dobijeni na osnovu nalaza iz različitih studija, koje se odnose na procenu broja dece koja su onlajn u zemljama u kojima je istraživanje sprovedeno
Izvor: EU Kids Online; US Census Bureau; OECD; Telenor; BCG analiza

Izlaganje riziku razlikuje se od zemlje do zemlje i zavisi od učestalosti i načina korišćenja

Korišćenje na dnevnom nivou

Pristup sadržaju

Korišćenje uređaja radi pristupa internetu

Što dete više koristi internet, veća je mogućnost izloženosti određenim rizicima

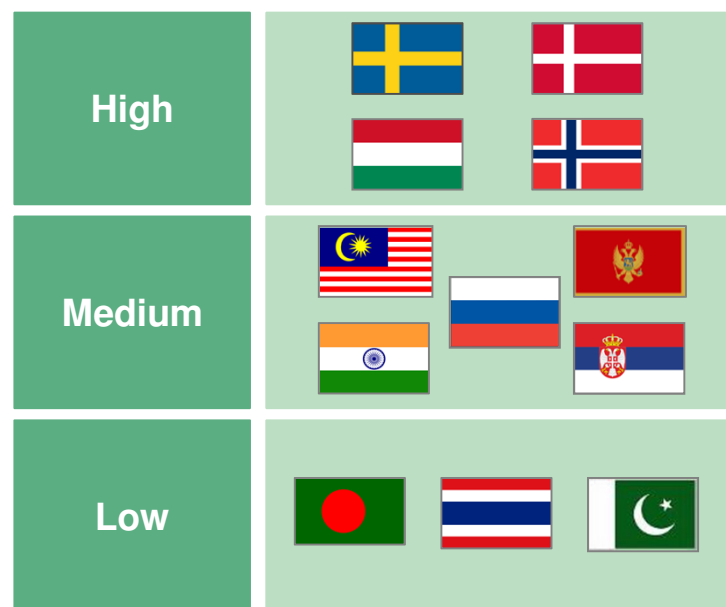
Blokiranje sadržaja smanjuje verovatnoću izloženosti nekoj vrsti rizika (ali i negativno utiče na korišćenje mogućnosti)

Pristup preko mobilnih uređaja je ličniji i manje podložan kontroli, i donosi nove vrste rizika

Učestalost korišćenja

Način korišćenja

Izlaganje riziku po detetu – 2012.

Mogućnost smanjenja štetnog uticaja varira

Edukacija

Nivo opšteg obrazovanja i specifičnog IKT obrazovanja je u pozitivnoj korelaciji sa veštinama korišćenja interneta i otpornošću

Iskustvo

Što više onlajn iskustva imaju deca i roditelji, to će deca biti sposobnija da upravljaju rizicima

Snaga institucija

Zemlje sa jakim institucijama imaju bolje alate za zaštitu građana od rizika i mogućnosti prilagođavanja stalnim promenama

Nivo otpornosti – 2012.

High	
Medium	
Low	

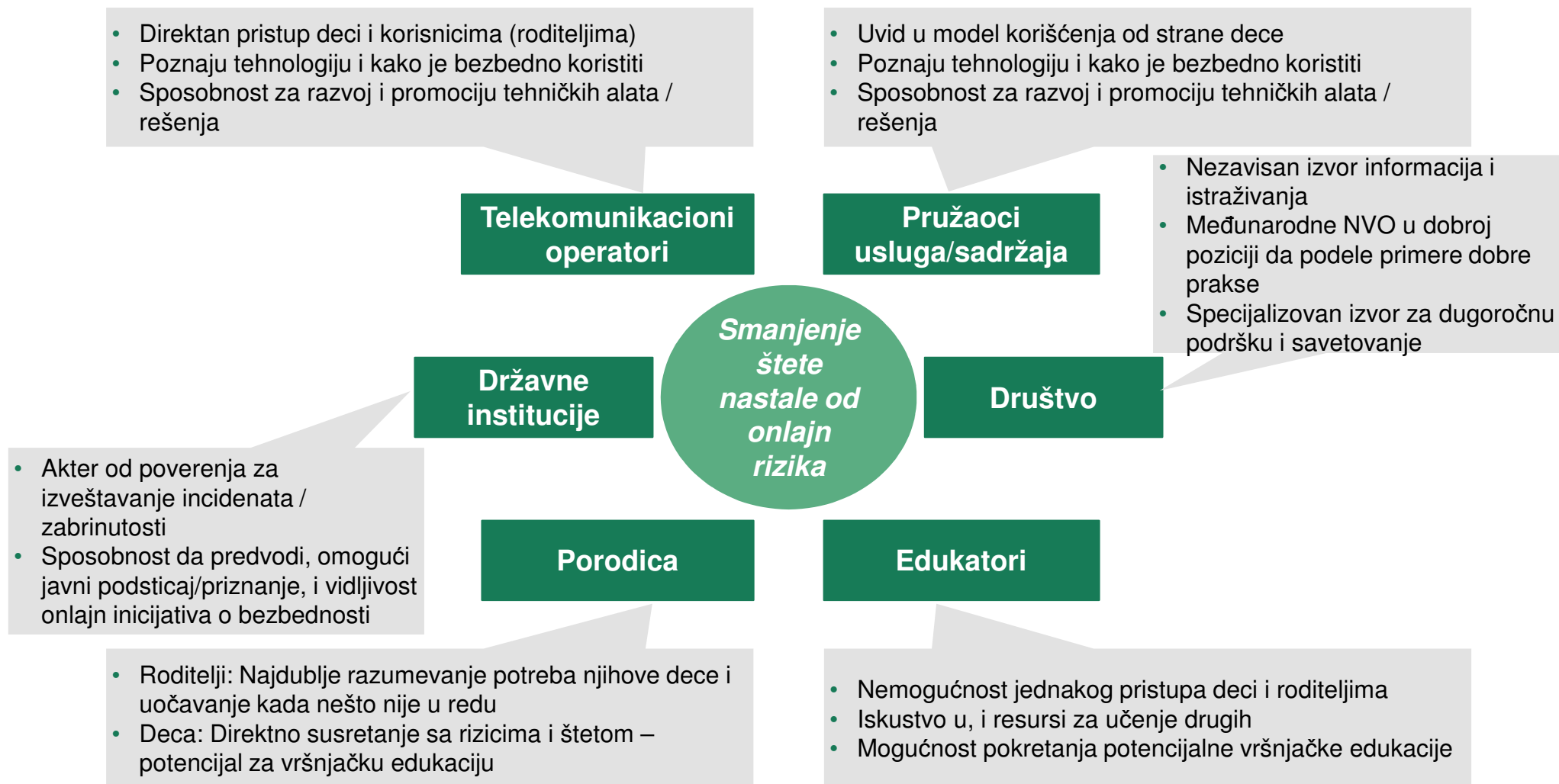
Šteta može biti ublažena podizanjem nivoa odgovornosti i smanjenjem rizika

Cilj su deca, ali i roditelji koji imaju najveću odgovornost

Kategorija	Aktivnost	Primeri
Povećanje otpornosti	Razvoj veština	<ul style="list-style-type: none"> Bezbednost na internetu, kao predmet u školi Privatne kompanije u ponudi imaju aplikacije koje omogućavaju roditeljima i deci da se nose sa rizicima
	Podrška	<ul style="list-style-type: none"> Otvorene linije za pomoć / onlajn mreže u kojima deca mogu da zatraže smernice i pomoć Alati za izveštavanje (specifični ili opšti)
	Podizanje svesti	<ul style="list-style-type: none"> Onlajn škola za bezbedni internet Programi podizanja svesti usmereni na roditelje, decu i/ili ostale stejkholdere
Smanjenje izloženosti riziku	Pozitivni sadržaj	<ul style="list-style-type: none"> Označavanje sadržaja radi lakšeg pristupa materijalu namenjenom deci Ponuda kvalitetnijeg sadržaja usmerenog na decu
	Praćenje	<ul style="list-style-type: none"> Praćenje i izveštavanje (ka roditeljima) o aktivnostima dece na internetu Smanjenje sadržaja generisanog od strane korisnika, čet sobe, itd.
	Filter / blokiranje	<ul style="list-style-type: none"> Softveri za roditeljsku kontrolu radi filtriranja veb sajtova / blokiranja određenih aplikacija Rešenja za verifikaciju godina / vremenska kontrola pristupa internetu
	Zakonski okvir	<ul style="list-style-type: none"> Zakonodavstvo koje ograničava određeni onlajn sadržaj (na pr. materijal o zlostavljanju dece) ili ponašanje Aktivno gonjenje počinitelaca Regulativa i ko-regulativa industrije

Napomena: Ilustrativni primeri u okviru svake kategorije – bez navođenja detalja
Izvor: EU Kids Online; OECD; ITU; YPRT; Safer Internet Program; BCG analiza

Različiti stakeholderi moraju da saraduju jer svaki donosi određenu prednost

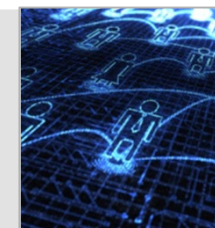
Telekomunikacione kompanije imaju ključnu ulogu u smanjenju rizika i štete

Pristup

Direktan pristup ugroženima kroz pružanje usluga

- Odnos sa postojećim korisnicima i uvid u njihove potrebe
- Mogućnost plasiranja informacija i/ili tehničkih alata korisnicima

Mogućnost

Kompetencije i alati kao doprinos rešenju

- Obično multinacionalne kompanije, koje imaju prekograničnu saradnju
- Poznaju tehnologiju i kako je bezbedno koristiti
- Imaju mogućnost razmene dobre prakse i pružaju pomoć drugim stakeholderima
- Iskustvo prilagođavanje na tržištima koja su izložena stalnim promenama

Odgovornost

Odgovornost za pružanje onlajn pristupa

- Promovisanje i omogućavanje pristupa podrazumeva i pristup rizicima
- Aktivna uloga u omogućavanju pristupa podrazumeva i odgovornost za obezbeđivanje rešenja problema

Telekomunikacione kompanije već preuzimaju odgovornost

Nekoliko primera kako operatori iniciraju aktivnosti koje uspešno umanjuju štetu

Smanjena dostupnost materijala o zlostavljanju dece	<ul style="list-style-type: none">• Telekomunikacioni operatori su uveli mere za stopiranje širenja materijala sa elementima seksualnog zlostavljanja dece putem interneta• Inicijative implementirane u saradnji sa relevantnim državnim institucijama	
Filteri za blokadu nasilja preko mobilnih uređaja	<ul style="list-style-type: none">• Telekomunikacioni operatori su razvili filtere za blokiranje poruka od strane određenih pošiljalaca<ul style="list-style-type: none">– Poruke od blokiranih pošiljalaca dostupne roditeljima– Pošiljaoci obavešteni da su blokirani i zbog čega• Usluga besplatna za sve korisnike	
Edukativni programi koji obučavaju ambasadore bezbednog interneta	<ul style="list-style-type: none">• Deca uključena u programe učenja naprednih veština korišćenja interneta• Nakon uspešnog završetka programa, deca kao ambasadori bezbednog interneta• Deca na lokalnom nivou kao podrška vršnjacima, nastavnicima i roditeljima	
Školski programi usmereni na podizanje svesti o digitalnom nasilju	<ul style="list-style-type: none">• Program u školama inicira diskusiju o digitalnom nasilju među decom, nastavnicima i roditeljima• Program nastao kao saradnja operatora, NVO i državnih institucija• Evidencija da učesnici dobijaju veštine uz pomoć kojih izbegavaju digitalno nasilje	

Bez obzira na važnu ulogu operatora, oni ne mogu sve sami da urade – više aktivnosti se zahteva od svih stakeholdera

Poziv na akciju: Iniciranje aktivnosti koje će smanjiti štetu na svim tržištima

Proučavanje iskustava i dobre prakse na drugim tržištima	Generisanje nezavisnih podataka, baziranih na istraživanjima	Oprez prema postojećim i novim rizicima
 Porodica	 Porodica	 Porodica
 Edukatori	 Edukatori	 Edukatori
 Društvo	 Društvo	 Društvo
 Telekomunikacioni operatori	 Telekomunikacioni operatori	 Telekomunikacioni operatori
 Pružaoci usluga/sadržaja	 Pružaoci usluga/sadržaja	 Pružaoci usluga/sadržaja
 Državne institucije	 Državne institucije	 Državne institucije

Napomena čitaocu

Ovaj materijal može biti korišćen samo u svrhu informisanja. Nijedno lice ili subjekat izuzev Klijenta ("Treća lica") ne može, i nijedno Treće lice ne može objektivno, da se osloni na ove materijale u bilo koje svrhe. U najvećoj zakonski predviđenoj meri (i osim ukoliko se BCG drugačije saglasio u potpisanom dokumentu), BCG neće ni na koji način biti odgovoran prema bilo kom Trećem licu, a svako Treće lice ovim se odriče bilo kojih prava i potraživanja koja eventualno ima u bilo kom trenutku prema BCG-u u pogledu usluga, prezentacije ili drugih materijala, uključujući i njihovu tačnost ili kompletnost. Prijem i razmatranje ovog dokumenta smatraće se saglasnošću sa i prihvatanjem prethodno iznetog.

BCG nije izvršio nezavisnu proveru svih podataka i pretpostavki koje su korišćene u ovim analizama iako smo nastojali da utvrdimo verovatnoću gde god je to bilo moguće. Promene u osnovnim podacima ili operativnim pretpostavkama imaće jasan uticaj na analize i zaključke.